

Verslag 37^e partijcongres ChristenUnie 9 juni 2018

In Congrescentrum De Werelt in Lunteren

1. Huishoudelijke vergadering

Klaas Tigelaar opent dit deel van het congres met gebed. Aanwezig zijn ongeveer 150 mensen.

1.1 Verslag 36ste partijcongres, 25 november 2017

Jonathan Zeijl en Johan de Haan hebben meegelezen. Er zijn geen opmerkingen dus het verslag is bij deze vastgesteld. Arina Havinga en Koos de Vries lezen dit keer mee.

1.2 Herbenoeming Fred Ruiten als lid van het Landelijk Bestuur

Penningmeester/secretaris Fred Ruiten is op voor herbenoeming. Omdat er geen bezwaren zijn ingediend stellen we bij deze de herbenoeming vast per acclamatie en danken Fred voor zijn werk.

1.3 Jaarverslag 2017

Er is geen bezwaar tegen ingediend dus het jaarverslag en de jaarrekening worden bij deze vastgesteld.

1.4 Persoonlijke ontwikkeling politici en bestuurders

We willen blijven werken aan professionalisering van vertegenwoordigers binnen onze partij en daar is een stuk over opgesteld. Daarin staat ook dat een bestuurder maximaal 3 termijnen mag dienen. Inspreker Frank Visser: moeten we die maximale termijn strak als regel stellen? Soms kan het heel goed zijn als een ervaren raadslid blijft zitten. Met deze regel zou Joël Voordewind nu niet meer in de Kamer zou zitten. Piet Adema namens het Landelijk Bestuur: drie termijnen bevordert de doorstroming en kansen voor jonge mensen. We worden regelmatig geconfronteerd met zittende raadsleden die dat blokkeren. We willen met deze regel de in- en uitstroom beter begeleiden. Joël Voordewind had gewoon nog in de Kamer gezeten want ten tijde van de kandidaatstelling zat hij nog geen 12 jaar. Het is geen harde regel, maar het uitgangspunt. Als er een situatie is waar dit een probleem is, is de regel handig, maar je mag als afdeling ook uitzonderingen maken. Frank: ik zou voor die uitzonderingen andere woorden gebruiken. Voor kleine afdelingen is het soms niet mogelijk aan de regel te voldoen. Als het niet te strak wordt gehanteerd, kan ik er mee leven. Piet: er moet wel een gesprek over plaatsvinden, niet 'er is een uitzondering mogelijk dus laten we daar maar gebruik van maken'. Er volgt een stemming met handopsteking. De overgrote meerderheid is vóór en daarmee is het stuk vastgesteld.

1.5 Voorbereidingen verkiezingen Europees parlement 2019

Allereerst stelt het bestuur voor Peter van Dalen als lijsttrekker te benoemen voor de Europese verkiezingen in 2019. Het congres stemt daar bij acclamatie mee in. Klaas vraagt Peter naar voren en feliciteert hem. Peter dankt de zaal voor alle steun en gebed. "We krijgen spannende verkiezingen. Europa zorgt ervoor dat we hier in vrede kunnen zitten, maar er leeft ook steeds meer onvrede over Europa. Euro-kritische partijen zijn in opmars. Ik vraag uw betrokkenheid en steun bij deze verkiezingen".

Het Landelijk Bestuur stelt voor om op basis van de in de stukken genoemde criteria met de SGP te spreken over verdergaande samenwerking. We stemmen hierover met handopsteking, en er wordt unaniem vóór gestemd. Er is een programmacommissie voorgesteld (Leon Meijer, Lambert Pasterkamp, Jannes de Jong en Arjen Droog), en met een applaus wordt deze commissie vastgesteld. Adviseurs zijn Menno van Hulst, Gert-Jan Segers en Pieter Grinwis (Tweede Kamerfractie), Roel Kuiper (Eerste Kamerfractie), Peter van Dalen (Eurofractie), Piet Adema (voorzitter/politiek secretaris LB), Wouter Bekers (directeur WI), de nog te benoemen internationaal secretaris van Perspectief en Titia Cnossen (Bestuurdersvereniging).

Ook de selectiecommissie wordt met een applaus vastgesteld:

- Tineke Huizinga, voorzitter
- Koos-Jan Noorman
- Martin van Oosten
- Dico Baars
- Joanne van der Schee- van de Kamp. Met het oog op de procesbewaking, is de directeur van het partijbureau, Menno van Hulst, bijzonder adviseur van de commissie.

1.6 Benoeming selectiecommissie voor kandidatenlijst Eerste Kamer 2019

Er is een selectiecommissie voorgesteld, en met een applaus wordt deze commissie vastgesteld. De commissie bestaat uit Anja Haga, Bernhard Kok, Reinier Koppelaar, Jarin van der Zande en Mark de Boer.

1.7 Wijziging statuten over Provinciale Unievoorzitters als adviseurs landelijk bestuur

De huidige structuur van advisering van het Landelijk Bestuur door Provinciale Unievoorzitters blijkt onvoldoende effectief te zijn. Daarom komt het landelijk bestuur na overleg met de PU voorzitters tot een verandering van invulling van de raadgevende functie van de laatstgenoemden. Hiervoor is een aanpassing nodig van artikel 12 van de statuten. Verder blijkt er wel veel behoefte te zijn aan uitwisseling en discussie in onderlinge ontmoetingen van PU voorzitters in aanwezigheid van het LB. Dat zal worden georganiseerd. Er zijn hiervoor geen insprekers gemeld. Met applaus geven de aanwezigen instemming met deze wijziging.

Mevrouw de Zoete, raadslid in Westland, staat op om ons er op te wijzen dat we ook de waterschappen niet moeten vergeten.

Klaas Tigelaar sluit dit deel van de vergadering.

2. Opening Congres door voorzitter Piet Adema

Er zijn ongeveer 375 mensen aanwezig. Piet Adema: "Vrede zoeken, recht doen is het thema. We hebben in maart een fantastische uitslag gehad. We hebben meer stemmen dan in 2014 en we gaan in meer coalities deelnemen en dat levert meer wethouders op. Gefeliciteerd en dank aan u die daaraan meegewerkt hebt. Zo hebben we invloed en daarmee kunnen we werken aan het goede leven, vrede zoeken en recht doen voor iedereen. Met de beginselverklaring laten we zien wat onze idealen zijn. Ik hoop dat we daar de komende periode een goede discussie over

hebben, over de kern van ons politieke handelen, wat ons ten diepste drijft, zoals de bijbeltekst Micha 6:8. Het is mijn diepe wens dat we ons laten leiden door de boodschap van hoop van deze nieuwe beginselverklaring, en dat we daarin ook veel partners kunnen vinden. Inspireer je omgeving hiermee, maak het tot een levend document. Dan zullen we herkenbaar zijn en samenwerken met anderen om deze idealen waar te maken.

Ik heet een speciaal welkom aan Jaco Geurts (CDA), Harry Vogelaar (PvdA), Maarten van Leeuwen (SGP), Johan van Berkel die vanmiddag komt en Lennart Salemink (VVD). We hebben een afmelding van D66 en GroenLinks. Onze muzikanten zijn Pieter van de Zwam en Marleen Bosma.

We hebben vanmorgen een korte vergadering gehad (huishoudelijke deel), en daar is Peter van Dalen benoemd tot lijsttrekker van de Europese verkiezingen. Ook hebben we besloten dat we in die verkiezingen weer proberen te gaan samenwerken met de SGP.

Andries Heidema is voorgedragen als commissaris van de Koning in Overijssel". Andries is in de zaal en krijgt een applaus.

"We zijn apetrots op de uitslag van de verkiezingen en al die mensen die in gemeenten het goede willen zoeken. We hebben in ons midden de jongste wethouder van Utrecht ooit, Maarten van Ooijen. Daar zijn we trots op. Maarten is vandaag de dagvoorzitter."

Maarten heet iedereen welkom en introduceert ds. Paul Visser, pionierspredikant.

3. **Overdenking door Ds. Paul Visser**

Ds. Visser leest Efeziërs 1: 1-4. We zingen 'Geef vrede Heer'. "In Amsterdam werd religie uit de samenleving en de overheid geweerd. Die hype hebben we gehad. Onlangs was er een congres van seculiere politieke partijen, en daar zeiden ze dat 80% van de Amsterdammers religieus was en dat we gebruik moeten maken van de inspiratie die daar vanuit kon gaan. Zo kunnen dingen veranderen. We lezen Efeziërs. 'U bent uitverkoren en met geestelijke gaven gezegend.' De mensen in Efeze waren gewoon onderdeel van hun samenleving. Maar er was een geheim in hun leven gekomen, een overtuiging van de levende God. Het kwaad was op tafel gekomen en opgeruimd en er kwam ruimte om het goede te doen. Ze gingen dat leven in het leven van elke dag. Het lijkt erop dat de zegen hiervan ook wordt opgemerkt in Amsterdam. Paulus schreef: Hij is onze vrede. Alle verschil en scheiding wordt opgeruimd en je kunt elkaar vinden en de christenen kunnen hun plek innemen en samen gaan voor wat goed is en recht. Je wordt gezegend met de Geest van de Hoge, en omdat Hij louter goedheid is kun je niet wennen aan het kwaad en krijg je scherp oog voor wat smerig is en waar mensen aan lijden. En gelukkig hebben christenen daar niet het patent op. Het is mooi als een christelijke partij daar een beetje het voortouw in neemt en zeggen: wij accepteren het kwade niet, het absurde, dat wat kapot maakt. Wie kan daar bezwaar tegen hebben. En we hebben de levende God daarin mee. Hij heeft het kwaad overwonnen en komt ons tegemoet met zijn vrede. Niet alleen het kwaad aanwijzen en zuur lopen doen, maar het goede zoeken, ruimhartig, dat is waartoe Gods genade ons inspireert. Totdat het Koninkrijk gekomen is. Wij geloven in een Rijk dat gekomen is en komt. God is bezig de wereld te winnen, hart voor hart, en intussen de gerechtigheid van dat Koninkrijk door ons

heen in deze wereld een plek te geven. Daar waar het hels zou kunnen worden komt er wat meer hemel op aarde. Op de wallen en in Den Haag. We hebben hoop en in het hier en nu mogen we doen wat onze hand vindt om te doen.”

We zingen “Maak ons tot een stralend licht”. Ds. Visser gaat voor in gebed.

4. **Gesprek op De Bank over kernprogramma**

Wouter Beekers (directeur van het Wetenschappelijk Instituut) en Maarten van Ooijen gaan in gesprek over de nieuwe beginselverklaring. Wouter: we hebben samen met een team en input van ChristenUnie-stemmers dit stuk opgesteld. We wilden een antwoord geven op de vraag: Waarom ChristenUnie? Wat voor waarden nemen we mee in onze verkiezingsprogramma's? Daaruit kwam als antwoord: vrede zoeken en recht doen. We geloven dat we in een gebroken werkelijkheid leven en daarin de opdracht hebben op zoek te gaan naar vrede en recht. Met drie kernwaarden: bescherm het leven, dien de samenleving, deel de vrijheid. Maarten: is er in dit land niet al vrede en recht? Wouter: ik woon in Rotterdam, ik zie daar veel armoede en sociale spanningen, een land dat verdeeld is over de vraag wie zijn we als Nederlanders. Vrede en recht zijn ook in deze tijd woorden met urgentie. We hebben het stuk niet vanuit een ivoren toren geschreven maar zijn in gesprek geweest met anderen tijdens een hei-sessie en daar ging het vooral over onze diepste drijfveer en dat is Christus. Daarom veel over Hem en de missie van Jezus in het begin van dit stuk, die staat in Jesaja. Onderdrukten bevrijden, blinden laten zien, een jubeljaar uitroepen. Wat waren taaiere onderwerpen? Wouter: wat ik een dilemma vond was een leesbare tekst te maken, die gebaseerd is op oude bronnen. Luchtig en degelijk. Er komen twee anderen bij op de bank: Michel Klein en Karen Suijkerbuijk-Ader. Maarten vraagt Michel of duurzaamheid voldoende in de verklaring zit. Michel: er staat 'zo duurzaam mogelijk te handelen', er zou misschien meer in moeten staan hoe zich dat verhoudt tot andere keuzes waarmee duurzaamheid op gespannen voet staat. Karen vond het fijn dat erin staat dat de besluitvorming dicht bij de burgers staat. Veel burgers hebben geen vertrouwen in de politiek, dat moeten we vergroten. Ook de zin over integratie 'het is een verplichting', vindt ze een goede zin. Wouter: integratie was wel een passage waar we elk woord hebben gewogen. Er is een verplichting, maar ook de overheid heeft daarin een rol. Zo'n beginselverklaring gaat over 'dit is onze roeping', en concrete plannen worden door politici ingevuld. Maarten: het stuk gaat ook over moreel leiderschap van ChristenUnie-politici. Michel: dat ideaalbeeld moet je als spiegel voor je houden. Je hebt een zichtbare rol als christen. Karen: je moet dicht bij Jezus leven en proberen Zijn stem te verstaan. Maarten: de zondagsrust staat heel nadrukkelijk opgenomen? Wouter: het gaat over ons ideaal, de samenleving waar wij van dromen, een rustdag is goed voor ons. Maarten: Psalm 85: recht die vrede met een kus begroet is de afsluiting. Wouter: we zijn deel van een grote groep mensen die willen leven vanuit een christelijke bron. We dromen van een land waar vrede en recht niet tegenover elkaar staan maar elkaar ontmoeten. Maarten: na de lunch kunt u doorpraten over het kernprogramma.

Er wordt een filmpje vertoond over twee nieuwe producten, in het kader van het tijdens het huishoudelijk deel aangenomen voorstel over ontwikkeling van politici en bestuurders: het Goed Werk-boekje, en Reflector, een set kaarten met reflectievragen voor fracties en besturen.

5. **Toespraak vicepremier Carola Schouten**

“Allereerst wil ik zeggen dat ik trots ben op alle mensen die een zetel hebben

behaald. We hebben sinds de Kabinetsinstallatie mooie momenten gehad maar ook moeilijke momenten, waaronder het overlijden van de dochter van Paul en Ida Blokhuis. Paul is er vandaag niet en laat zich verontschuldigen, maar hij bedankt ook voor alle medeleven. Laten we biddend om hen heen blijven staan. In ons Kabinets-smaldeel stellen we vaak de vraag: voor wie doen we dit allemaal? En het antwoord is: voor de mensen die in relatieve stilte, zonder hun stem te laten horen in Den Haag, elke dag hun werk doen en waardevol zijn voor dit land. We zien dat terug in ons werk. Paul is actief bezig voor de GGZ, Arie heeft extra geld voor het VMBO losgemaakt, en zelf ben ik bezig met het belang van 'de regio'. We hebben geld daarvoor vrijgemaakt en willen ideeën vanuit de regio ondersteunen. We denken in Den Haag ook na over Groningen. We laten Groningen niet in de steek, Eric Wiebes is daar ook heel intensief mee bezig. De gaskraan gaat dicht, Groningen staat echt op ons vizier. Bij al die dossiers geldt: We krijgen daar kracht voor van de Vader, en dat drijft en bemoedigt ons ook. Psalm 91: bij God ben je veilig. Die kracht wens ik u ook toe."

6. **Moties**

Motie 1 'Beter voorkomen dan betalen' – Jongeren en schuldenproblematiek

Indieners: Perspectief

In de motie staat: Het congres spreekt uit dat:

- De ChristenUnie in het debat over de brede schuldenaanpak de oproep plaatst tot het toevoegen van een organisatie of professional uit het werkveld met als specialisatie jonge schuldenaren in de aanpak van schulden.
- De ChristenUnie de Staatssecretaris verzoekt concrete plannen in haar actieplan te verwerken die betrekking hebben op het voorkomen van schulden onder jongeren.

Elsbeth van den Hazel namens Perspectief: in het plan van de staatssecretaris misten wij de jongeren, en het voorkomen van schulden. Er zouden meer professionals uit het werkveld mee moeten praten. Piet Adema: de CU-fractie heeft zich altijd erg ingezet voor de schuldenproblematiek. Veel problemen ontstaan door schulden. Daarom is er ook aandacht vanuit het Kabinet voor. We zien deze motie als een goede aanmoediging aan de CU-fractie om de positie van jongeren onder de aandacht te brengen. Het pre-advies is dus om deze motie te steunen. We gaan digitaal stemmen. Voor: 339; Tegen: 3; Onthouding 3. De motie is aangenomen.

Motie 2 'Loondispensatie'

Indieners: Perspectief

In de motie staat dat het congres uitspreekt dat de ChristenUnie Tweede Kamerfractie:

- Pleit voor een loondispensatieregeling waarin sociale ondernemers die bereid zijn werknemers met een arbeidsbeperking in dienst te nemen een voordeel genieten;
- Pleit voor minimale administratieve hobbels voor mensen met een arbeidsbeperking;
- Pleit voor een nieuwe loondispensatieregeling die net als de Wajong regeling zoveel mogelijk wordt uitgewerkt als een persoonlijk recht, waarbij aspecten als vermogenstoets en partnertoets anders worden ingericht;
- Pleit voor het meewegen van de adviezen van het College van de Rechten van de Mens bij de uitwerking van de loondispensatie;
- Ervoor pleit dat werknemers met een arbeidsbeperking er onder deze regeling niet financieel op achteruit gaan en kunnen blijven rekenen op een stabiel inkomen.

Indiener Jarin van der Zande: de plannen van loondispensatie lijken afbreuk te doen aan gelijkwaardigheid in de samenleving. We willen dat mensen met een arbeidsbeperking mogen rekenen op een goed inkomen en pensioen en dat er geen vermogenstoets is. Inspreker Frank Visser: ik roep de aanwezigen op deze motie unaniem te steunen. Het woord pensioen staat er niet in, dat zou wel moeten. Inspreker Lok Martens: is niet gekomen. Dagvoorzitter Maarten van Ooijen: de motie blijft zoals hij is. Piet Adema: wij hebben een warm hart voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en willen dat ze volwaardig meedoen en passende betaling ontvangen. In de regering is wel deze afspraak over loondispensatie gemaakt. Er is discussie over de uitvoering ervan en we willen de scherpe randjes eraf halen. Er staat in de motie dat het bedrijfsleven nog niet veel mensen met een arbeidsbeperking in dienst heeft genomen. In de werkelijkheid is het juist de overheid die achterloopt, dus ik had liever het woord overheid erin. Ingaande op de pensioenen: we laten de motie zoals hij is, maar de oproep is gedaan aan de TK-fractie om ook daar naar te blijven kijken. We geven een positief pre-advies. Jarin: ik ondersteun de oproep voor aandacht voor pensioenen, maar er staat wel dat deze mensen er niet financieel op achteruit mogen gaan. We stemmen. Voor 352; Tegen 2; Onthouding 5. De motie is aangenomen.

Motie 3 'In Nederland wonen geen laag- of hooggeschoolden'

Indiener: Christel Monrooij (Rotterdam), Tjalling Vonk (Raadslid CU-SGP Rotterdam), Simon Pouwelse (Voorzitter Perspectief Rotterdam), Joost Schroevers (Rotterdam), Gerben van Dijk (Rotterdam), Walter de Vries (Voorzitter ChristenUnie Rotterdam), Jeroen IJsselstein (Rotterdam), Setkin Sies (Rotterdam), Gerie de Graaf (Rotterdam), Tom Overbeeke (Rotterdam).

In de motie staat: het partijcongres spreekt uit dat:

- Het niet wenselijk is om te spreken in termen van laag- en hoogopgeleiden, maar een daadwerkelijk genoten opleiding benoemd moet worden zonder hierover, in een andere bewoording, een waardeoordeel te vellen;
- De ChristenUnie samen met (belangen)organisaties op korte termijn met concrete voorstellen komt om inclusiviteit ook te bewerkstelligen in taalbegrippen voor genoten opleidingen;
- De ChristenUnie deze voorstellen voor nieuwe taalbegrippen in de Kamer gaat uitdragen, en er binnen het kabinet op aandringt deze voorstellen over te nemen.

Christel Monrooij: We willen deze segregatiekloof dichten. Hopelijk met woorden ook. We willen ook niet spreken over praktisch of theoretisch geschoolden; er moet geen waardeoordeel in staan. Er zijn geen sprekers. Piet Adema: Soms is het wel handig om deze groepen te onderscheiden, zoals in stukken van het CBS. Maar Eppo Bruins heeft als eerste geprobeerd het te maken tot 'praktisch en theoretisch geschoolden'. De Tweede Kamerfractie is hier dus al mee bezig. Ook de ministers. Het is dus staande praktijk, maar als ik het ook nog mag lezen als een oproep aan alle plaatselijke bestuurders dit ook in hun werk te doen, dan kan het veel effect hebben. Pre-advies is positief. Christel: het zou ook in stukken van het CBS anders genoemd kunnen worden. We stemmen. Voor 304; Tegen 23; Onthouding 32. De motie is aangenomen.

Motie 4 'Provinciale Unie en het recht om moties in te dienen'

Indiener: Jan Limbeck, Annika van de Belt, Andre Klumpje, Marjan Palland, Eva Schuring, Klaas Druif, Jacob van der Wal, Jan Harm Boiten, Rens den Hollander, Jan

Verspuij, Hans Storm, Greet van den Bergh, Jan de Jonge, Jenny van de Weg, Marijn Gunnink, Jan Westert, Sybren Stelpstra, Alwin te Rietstap, Arjan Hof

In de motie staat: het congres verzoekt het Landelijk Bestuur:

- Om aan artikel 11 lid 1 van het Reglement Partijcongres toe te voegen dat de Provinciale Unies het recht hebben om voorstellen, moties en amendementen in te dienen op het partijcongres.

Jan Limbeck: ik sta hier namens een Provinciale Unie. Er wordt veel gedaan op provinciaal niveau, dus dat belang moet ook in de partij moeten worden behartigd. Formeel gezien hebben we daarin nu geen rol. De motie verzoekt om de mogelijkheid namens een PU een motie te mogen indienen. Er zijn geen insprekers. Piet Adema: Lokale afdelingen, Perspectief en individuele leden mogen moties indienen. Op het moment van dat besluit is niet gevraagd om deze wijziging. Maar provinciaal is een andere bestuurslaag dan lokaal. Dus we laten het oordeel graag over aan het congres. Jan: in dit geval hebben we steun gezocht bij andere provincies maar het moet ook mogelijk zijn vanuit één provincie iets in te dienen. We stemmen. Voor 279; Tegen 51; Onthouding 33. De motie is aangenomen.

Er volgt een filmpje over de Gemeenteraadsverkiezingen.

7. **Toespraak politiek leider Gert-Jan Segers**

"Beste vrienden van de ChristenUnie, we vieren vandaag de prachtige resultaten bij de gemeenteraadsverkiezingen en de groeiende invloed van de ChristenUnie op het lokale bestuur. En we doen dat best uitbundig. Ik denk dat we hier iets zien van de toenemende katholieke invloed op onze partij. Maar die uitbundigheid is wel terecht. We hebben heel veel om dankbaar voor te zijn. Vier jaar geleden hadden we de beste gemeenteraadsverkiezingen ooit. Tot maart dit jaar. Want dit jaar hebben we weer meer stemmen behaald. Het aantal gemeentes in Nederland daalt, maar het aantal raadsleden van de ChristenUnie stijgt. Af en toe moet je even uitzoomen. Kijken waar we vandaan komen en waar we nu staan. Wat voor groei we doormaken. Vlak na het ontstaan van de ChristenUnie hadden we 316 raadsleden, nu 421. In 2002 hadden we 56 wethouders, nu zijn er 85 wethouders van de ChristenUnie. Wat een record! Zoals het er nu uitziet en als alle onderhandelingen in alle gemeenten zijn afgerond, dan draagt de ChristenUnie in 96 gemeenten verantwoordelijkheid voor het dagelijkse bestuur. Ook dat is een record.

En ik kan u vertellen dat wij in Den Haag zeer meeleven met al die lokale ontwikkelingen. In onze appgroepjes is het hele land langsgekomen en hielden we elkaar iedere keer op de hoogte van de campagne, opvallende uitslagen en het verloop van onderhandelingen. Dus als u een van ons in de bankjes zag appen, dan kwam dat door u. De grootste in Stadskanaal, in Assen, prachtige groei op Urk, het bijzondere verhaal van Renswoude, voor het eerst een zetel in Amsterdam, in Roosendaal. Soms doorslaggevend met maar één zetel en toch met één zetel in het college van Wageningen en waarschijnlijk Rotterdam. En nu de meeste colleges zijn gevormd blijken sommige regio's helemaal blauw te kleuren. We doen mee in alle gemeenten van Flevoland, Food Valley, we zijn zelfs de grootste partij in acht gemeenten rond Zwolle. Was Zwolle ooit de ChristenUnie-hoofdstad? Dan is het nu... de ChristenUnie-metropool! Dit zijn mooie plaatjes. En achter die plaatjes en al die cijfers staan jullie. Mensen die God willen eren, Jezus willen navolgen en hun naaste willen liefhebben. Als ik dan zie op hoeveel plekken we aanwezig zijn, invloed

uitoefenen en het verschil maken, dan maakt me dat gewoon ongelooflijk dankbaar en trots op onze club. Dank jullie wel!

Natuurlijk zitten hier ook mensen die de afgelopen vier jaar keihard hebben gewerkt en waar er toch een zetel is afgegaan. En er zijn hier wethouders die zich iedere dag met hart en ziel voor hun gemeente hebben ingezet, die heel graag door hadden willen gaan, maar toch buiten het college terecht zijn gekomen. Ik wil jullie bedanken voor alles wat jullie hebben gedaan en wens juist ook jullie moed en bevologenheid om gewoon door te gaan met hun inzet voor hun naaste en de inzet voor lokale gemeenschap. En jullie laten zien dat onze naastenliefde niet staat of valt met een zetel meer of minder. Dat onze inzet voor de samenleving niet staat of valt met een plek in een college.

We hebben prachtige uitslagen, mooie groei, en grotere verantwoordelijkheid. Maar zetels en macht zijn nooit voor ons een doel op zichzelf geweest. We hebben nu voor het eerst een Commissaris van de Koning in ons midden. Andries, van harte gefeliciteerd met je voordracht en zegen op jouw nieuwe plek! Maar Andries is nooit lid geworden van de ChristenUnie omdat hij zo graag CdK wilde worden. Carola Schouten is nooit lid geworden van de ChristenUnie omdat ze dacht dat ze zo vice-premier kon worden. Maarten van Ooijen is echt geen voorzitter van Perspectief geworden en daarna raadslid in Utrecht omdat hij koste wat het kost wethouder wilde worden. Al die titels, al die ambtsketens, alle gewichtigheid die met die functies gepaard gaat, het kan me allemaal gestolen worden. En als je per se macht wil en alleen maar een mooie functie wil, dan geef ik je één advies: word vooral géén lid van de ChristenUnie! Maar als je onze idealen deelt, geloof een stem wil geven en impact wilt hebben op de samenleving, dan zeg ik: sluit je bij ons aan. Want wat me niet gestolen kan worden, is de invloed die we hebben en de impact die maken. Omdat we zo kunnen opkomen voor mensen die het van onze steun moeten hebben. Omdat we zo iets van Gods liefde voor deze wereld tastbaar kunnen maken.

De ChristenUnie is niet bepaald de kortste weg naar de macht. Wij zullen nooit een machtspartij worden. Maar via de ChristenUnie is het wel een hele korte weg van je hart naar je naaste. Het is wel een korte weg van je geloof naar naastenliefde. En daar doen we het voor! Peter van Dalen, daar doe jij het ook voor. Je bent een bevolegen man. Je biedt tegenwicht tegen federale driften van Juncker en Verhofstadt, je zet je in voor Urker vissers, hervorming van de euro en voor Asia Bibi de Pakistaanse christen die al jaren ten onrechte in een cel zit. Dank voor je gedrevenheid! We hebben veel vertrouwen in je en ik wens je veel zegen voor de komende periode en geniet van de campagne die vandaag al begint. Van harte met je lijsttrekkerschap!

Waardig Ouder Worden

Impact, dat is wat we willen. En dan ga ik terug naar een mooi moment tijdens de campagne. Het was een van de laatste zaterdagen van de campagne dat we met tientallen kandidaten uit het hele land in Utrecht bij elkaar kwamen. Samen met ook Carola Schouten en Arie Slob. We hebben voor Utrecht CS de lokale versie van ons landelijke manifest 'Waardig Ouder Worden' gepresenteerd.

We hebben opgeschreven dat we geloven dat onze ouderen van grote waarde zijn, er helemaal bij horen. Dat het een kwestie van beschaving is dat we goed voor hen zorgen. Dat we, ook als het moeilijk wordt, geen pil geven, maar een hand uit steken.

We hebben beloofd dat we in onze gemeenten eenzaamheid gaan bestrijden. Ruimte aan vrijwilligers gaan geven. Gaan bouwen aan nieuwe woonvormen voor ouderen. Ervoor gaan zorgen dat ouderen langer thuis kunnen blijven en minder eenzaam worden. Met al die mensen uit al die provincies hebben we er onze handtekening onder gezet. Ook dat was een prachtig plaatje. Maar wat daarna gebeurde was nog veel belangrijker dan dat mooie plaatje.

Daarna hebben we onze zetels gekregen, zijn we op 96 plaatsen in het college beland en zijn we werk gaan maken van onze idealen. Hebben we ons geloof een stem gegeven. In zoveel college akkoorden hebben actiepunten van Waardig Ouder Worden een plaats gekregen. In Almere, in Assen, Renswoude, Terneuzen, in Stadskanaal, Leidschendam-Voorburg, Wageningen, Urk, Utrecht. In deze plaatsen – en het zijn er nog veel meer – is afgesproken: we zetten in op Waardig Ouder Worden! Dat is de impact die we willen hebben. Zo zag ik hoe op tal van plekken de strijd tegen schulden prominent in het akkoord terecht is gekomen. Datzelfde geldt voor zorg voor de schepping en onze inzet voor een snelle energietransitie. En voor opvoedingsondersteuning en het voorkomen van echtscheidingen. En bestrijding van armoede en mensenhandel. Stuk voor stuk onderwerpen die ons na aan het hart liggen en waar we ons nu op al die plekken sterk voor kunnen maken. Dat zijn de idealen waarmee we het verschil maken.

Ook in Den Haag gaat er geen week voorbij of we krijgen de gelegenheid om bij te sturen en impact te hebben. Gisteren maakte het kabinet bekend dat er een miljard naar gezinnen toe gaat. Jaarlijks. De strijd tegen mensenhandel wordt nu echt opgevoerd. Chronisch zieken krijgen lagere zorgkosten en de WMO betaalbaar. Er is pas een actieprogramma tegen schulden gepresenteerd. Carola heeft geld beschikbaar voor de regio om samen met de regio knelpunten op te lossen. Ze knokt in Brussel voor onze boeren en vissers. Arie heeft er mede voor gezorgd dat er nu eindelijk een CAO is voor het onderwijs. Eindelijk meer erkenning en betere beloning voor al die meesters en juffen die zich inzetten voor onze kinderen. En dat is heel goed nieuws! Hij maakt het verschil voor onze leerkrachten. En ook Paul maakt het verschil. Paul trekt ten strijde tegen verslaving, maakt zich sterk om onbedoelde zwangerschappen te voorkomen, werkt hard aan preventieakkoord. Joël is net terug uit Israël en heeft zich sterk gemaakt voor verzoening en samenwerking daar. Omdat we ons heel diep verbonden weten met het joodse volk en Israël en omdat we met zoveel andere mensen intens verlangen naar vrede tussen Israël en de volken er omheen. Joël wil het verschil maken voor Israël. Samen met Carla, Eppo en Stieneke, samen met onze vrienden in de Eerste Kamer, Roel, Mirjam, en Peter, maken we ons achter en voor de schermen sterk voor onze idealen. Het is veel, soms zwaar, vaak mooi, maar altijd de moeite waard. Dank dat ook jullie het verschil (willen) maken. En dank dat we samen deze Gideonsbende vormen!

Over dadendrang en samenhang

Bij dit alles moeten wij, maar ook zeker het kabinet waken voor een dadendrang zonder samenhang. Regeren is meer dan het produceren van een stortvloed aan actieprogramma's, plannen en wetten. Een regeerakkoord is ook meer dan een nietje door allerlei mooie voornemens.

We zijn als coalitie nu acht maanden bezig en iedereen werkt keihard. En de samenwerking gaat over het algemeen goed. Het enige servies waarmee gegooid wordt, is het koffiekopje van de premier. Maar dat ruimt hij zelf op. Ik maak me dan

ook weinig zorgen over de dadendrang, maar waar ik wel de aandacht voor vraag is de samenhang.

In de formatie van dit kabinet hebben we twee keer Kim Putters op bezoek gehad, de directeur van het Sociaal Cultureel Planbureau. En hij heeft indringend gewezen op een forse groep mensen in ons land die van baantje naar baantje gaan, die steeds harder moeten werken, maar niet per se rijker worden, die ongezonder leven en dus ook korter leven.

En het zijn mensen die het gevoel hebben dat de overheid eerder een vijand dan een bondgenoot is. Dat ze hoog en laag kunnen springen, kunnen zeggen wat ze willen, maar dat er toch niet geluisterd wordt. Die indringende schets van deze nieuwe sociale kwestie door Kim Putters heeft toen indruk gemaakt. En het heeft geleid tot een belangrijke zin op de eerste bladzijde van het regeerakkoord:

'Wij willen dit land beter maken, nadrukkelijk ook voor de mensen die nu het gevoel hebben dat de overheid er niet meer voor hen is.' Dat is een dure belofte van een coalitie van vier partijen aan Nederland. En ik herinner ons, het kabinet, de coalitie, Mark Rutte eraan. Hiervoor doen we het, om vertrouwen te herstellen waar nu nog veel wantrouwen is. Mark Rutte zegt altijd dat als je visie wilt, je naar de oogarts moet. Maar ik heb goed nieuws: voor visie kun je ook terug naar de eerste pagina van het regeerakkoord en naar het advies van Kim Putters. Ik roep bewindslieden op om bij al die plannen en al die wetten steeds de Kim Putters-toets toe te passen. Doe ik het goede? Doe ik het voor de juiste mensen? Verkleint dit de kloven die ons verdelen? En draagt dit bij aan een betrouwbare overheid? Als fractie hebben we ook de Kim Putters-toets toegepast toen we ons uitlieten over Lelystad en toen is besloten om de opening van vliegveld Lelystad uit te stellen. Omdat er geen twijfel mag bestaan over berekeningen en procedures van de overheid. Omdat de overheid betrouwbaar moet zijn. En deze week moest ik opnieuw aan Kim Putters denken toen we het hadden over Groningen. Er was een publieke tribune vol Groningers die het gevoel hadden dat de overheid er al jaren niet meer voor hen is. Hoe pijnlijk ook, ik snap het wel. En het is onze opdracht om te doen wat we kunnen om Groningers dezelfde veiligheid te geven als de rest van Nederland. We willen hierin náást de Groningers staan, en doen wat we kunnen. Wij hebben een ereschuld richting Groningen en we hebben de dure plicht om die in te lossen!

Vooruitzien tijdens het regeren

Beste vrienden, regeringsdeelname is voor ons niet het einde. Regeringsdeelname is alleen maar een middel om doelen te bereiken, om idealen dichterbij te brengen.

Maar onze idealen reiken veel verder dan dit regeerakkoord en veel verder dan deze vier jaar. Regeren is vooruitzien en ik wil vooruitzien tijdens het regeren.

Pas kreeg ik een mailtje van Otto de Bruijne. U kent Otto vast wel, oud-programmamaker bij de EO en nu een inspirerend spreker. Hij stuurde me een tekst toe uit Jeremia 6:16 (NBV)

'Sta op de kruispunten, en denk na, zie op de oude wegen en kies de weg die goed was. Sla die in, dan zal je vrede vinden.' Hij stuurde me de tekst toe omdat we in onze tijd wegen moeten zoeken die goed zijn voor onze economie en voor de schepping. We moeten soms omkijken om tot een nieuw zicht op de toekomst te komen, schreef hij. Het was alsof hij wist waar ik mee bezig was. Alsof hij wist dat ik op een kruispunt stond. Ik ben namelijk bezig met de vernieuwing van ons verhaal. Juist omdat ik zie dat de huidige, dominante verhalen tekortschieten in een tijd waarin mensen zich ontworteld voelen. Waarin ze onzeker zijn. Een tijd waarin ze zich afvragen wat ze waard zijn, of die overheid er wel voor hen is, of hun werk en inkomen wel zeker zijn. Een tijd waarin ze zich kwaad maken over topbeloningen.

Maar ook een tijd waarin mensen zich zorgen maken over toenemend antisemitisme, islamitische radicalisering en buitenlandse financiering daarvan.

En waar links zich niet zo goed raad weet met dat culturele identiteitsdebat en rechts eigenlijk een blinde vlek heeft voor ongelijkheid, daar is er een oude weg die onze nieuwe antwoorden geeft. Het is de weg van de christelijk-sociale traditie. Het is die traditie die ons de waarde laat zien van gezinnen, van hechte verbanden, de kracht van de samenleving, van geloof, van vrijheid, van een rechtsstaat die we moeten verdedigen. In onze tijd bijvoorbeeld tegen buitenlandse financiering vanuit Golfstaten. Maar het is ook die christelijk-sociale weg die haaks staat op het rauwe kapitalisme dat ons uit elkaar drijft. Of neoliberalisme dat alle heil verwacht van de markt, maar dat heeft geleid tot groeiende ongelijkheid, tot uitputting van de schepping en tot een land waarin zovelen van ons alleen nog maar pachters en dagloners zijn. Het heeft geleid tot een economie waarin zelfs de schulden van mensen een verdienmodel zijn geworden en waarin mensen alleen maar verder in de schulden worden geduwd. Dat is geen land van vrede en rust.

Voor mij is het helder dat die weg van de christelijk-sociale traditie, dat als we die inslaan, dat die ons vrede geeft. Dat die ons helpt om weer om te zien naar elkaar. Dat die mensen weer eigenaarschap geeft van hun huis, hun baan, zeggenschap over hun buurt, hun werk, hun zorgverzekeraar, hun energievoorziening, hun school. Want de samenleving, dat zijn wij zelf. En in die samenleving zorgen we voor elkaar en houden we elkaar vast. Het is dit christelijk-sociale verhaal dat we de komende tijd opnieuw gaan vertellen. Juist ook ten tijde van coalitiedeelname. En dat is een belofte waar u me aan mag houden.

Beste mensen, regeren is niet alle dagen feest. Soms moeten we bij een stemming even onze neus dichtknijpen omdat we nou eenmaal ook compromissen hebben gesloten. Soms moeten we een meloen doorslikken omdat we onze coalitiegenoten ons woord hebben gegeven. Soms moet je ook je positie ten opzichte je coalitievrienden markeren. Klaas Dijkhoff stelde een verlaging van de bijstand voor. En laat ik op dat punt ook maar helder zijn. In een coalitie met de ChristenUnie gaat dat niet gebeuren. Veel vaker is regeren het dichterbij brengen van idealen. Het hebben van impact. En aan die idealen werken we. Als navolgers van Christus. Als Gideonsbende. In al die gemeenten, waterschappen, provincies, in Europa, in Den Haag. Soms is het zwaar, vaak is het mooi, maar het is altijd de moeite waard!"

8. Sluiting partijcongres

Fred Ruiten bedankt de dagvoorzitter en sluit af met gebed. We zingen 'Heer, Uw licht en Uw liefde schijnen'.

9. Deelsessies over kernprogramma en andere deelsessies

De aanwezigen gaan uiteen naar de volgende deelsessies:

- Bespreking beginselverklaring
- Vragenuurtje met Arie Slob
- Verkiezingsprogramma Europese verkiezingen
- De nieuwe privacywet – informatie voor lokale afdelingsbesturen